

Esther Eckman: Course; - first of all så var det ju att han blev änkeman så väldigt ung. Jag var ju bara två och ett halvt år när mor dog i lunginflammation - och - då 'klara han sig. Alla 'di yngre barnen - 'di blev ju;. Ja - first of all - så - när mamma dog - hon dog i november och på våren brann gården ner, alltingen, utom djuren. Det var tidigt på våren; alltså tidig sommar and - djuren var ute på bete, så 'di 'was rädda. Det var en lördagkväll. Ungdomarna hade varit ute och dansat när 'di såg röken, så - 'di kommer över åkrarna där och 'di sprang, så 'di fick oss ut. En av mina systrar var nära, hon gick in igen, Men; hon. Det var en som sprang in! Så vi var alla klarade. Så vi blev ju delade ut 'te grannarna. Di tog dom alla - and jag hade en baby syster som var bara ett par månader gammal. 'Den' var en granne som tog, och hon bodde där tills hon gifte sig. Hon var aldrig adopterad! Men; 'di hade henne! Jag var lite avundsjuk på henne, för hon hade två! föräldrar. Hon hade mamma och pappa på två ställen, men de var just grannar!

Lennart Setterdahl: Det är Esther Eckman, i Jamestown, New York, som berättar. Hon var född den 22 mars 1900 i Tjäradal, Åskloster, i Halland och hon kom till Amerika 1921. Det är idag den 5 november 1985.

L: Brann hela gården ner?

Esther: Hela gården.

L: Ladugård och

Esther: Alltingen. Det var inte en sak.

L: Var det en sådan där omkringbyggd gård?

Esther: Yes. En kringbyggd gård med bara en liten dörr och så var det bara portar som öppnades, så 'di kunde köra in på gården.

L: Och halmtak?

Esther: Ja. Oh yes.

L: Så det gick inte att rädda någonting?

Esther: Det var ingenting - och det var en granne och hon var mormor till min mor. Hon och hennes dotter, de satt uppe på andra våningen på lördagskvällen och läste sina böner och titta ut och fick se huru gården brann. Och dottern sprang över och 'kunne väcka pappa! Annars hade vi alla gått hän.

L: Vad berodde elden på?

Esther: Vi hade. Han hade, redan då; - en som - vart i alla hus - hembitråde; - eller en som skötte om huset för honom.

L: Hembitråde ja!

Esther: Ja. And 'di hade bakat. Hon, på denna här lördan, 'di hade bakat och på den tiden så 'ellade 'di ju stora brasor i ugnen och så skrapa 'di ut det och 'di tog det. Hon sände en av barnen, mina äldre syskon, ut med askan och 'di lägger den nära med murpallen eller där och det börja brinna. Där var det 'gnistrer' och det tog eld i något strå eller sådant, so that is hur det börja.

L: Detta är ingenting som Du kan komma ihåg?

Esther: Oj Jag var bara två och ett halvt år, så.

L: Det finns inget minne utav det?

Esther: Jag kommer ihåg den karlen som tog mig ur bädden och bar mig ut och bar mig till denna här gården som hade väckt. Men pappa hade bara fått ett par byxor på sig när 'di väckte honom. Och alla ungdomarna hjälpte ju till och få barnen ut, Du ser: 'di var sju stycken! Var

sju, vi var åtta, vi var nio stycken med hushållerskan! Men han gick in igen. Och; - this is the konstigaste! och gick och tog sin plånbok, som var väl i byxfickan och 'la' den i kakelugnen! Du vet de där kakelugnarna, 'di hade, två små dörrar ovanför hyllan.

L: Jaa.

Esther: Ja. Lägger sin plånbok där och det var ju en sån 'därn med litet lås på toppen, som en pappebåge.

L: En smålandspung?

Esther: Ja något liknande, och går och lägger den i den där - och går ut igen, men vad han skulle gå in efter. I guess he was så mixed opp så han viste inte vad han gjorde. Men- this was on the Saturday night see. On Sunday. pappa kom till Halland genom järnvägen: Göteborg-- Malmö. Han var förman för järnvägsbygget, så när de byggde Åsklosters station, då sökte ju han en plats 'te borda, som vi säger! och kom väl till min mors hem och han fick boarda där, so that's huru 'di möttes. Ja. Och på söndag så kommer en god vän 'te pappa - and - jag har varit i 'deres hem nu sedan jag kom hit. Han och 'hansa fru kom och skulle ju se hur allting var och hur familjen var och var familjen var, of course; vi var ju alla strödda i olika hem då på lördagnatten. And - när 'di kom, så ville vi gå över och se hurdant det såg ut och då följde jag med och **det** kommer jag ihåg. Och jag kommer ihåg när denne häre unge karlen kom och bar mig. Min äldsta syster, som då var en 14, 15 år, skulle jag tänka, satte på mig ett par strumper. Det kommer jag ihåg! Och - och jag kommer ihåg när han bar mig ut. Sedan kommer jag inte ihåg 'någontingen förrän på söndag i eftermiddagen, när denne här paret kom och ville se branden, course det var just 'granner, som: - ja - kanske härifrån och till affärerna - där. Och då fick jag följa med. Så. Och 'di hade en liten hund med sig och det var ju så roligt med den där lille hunden, vit- och svartfläckig. Så jag lekte ju med denne här. Och vem som fann denne här saken vet jag inte, men det var en av karlarna som fann denne här och 'di fann 'den där låset på 'portmonären.

L: Det var allt som var kvar?

Esther: Det var allt som var kvar och det var svällt ihop, så det var, men 'di 'kunne se koppar och silver i denne. Det var den konstigaste; just en knöl, 'konstig formad. Det var pengarna och så var det låset och den har ju varit, det var en sak som pappa var 'veldig rädd om, 'den där minnet!

L: Jaha.

Esther: Det kommer jag ihåg!

L: Vad gjorde pappa då efter att alla barnen blivit utplacerade? Vad tog han sig för?

Esther: Han byggde om. Han var snickare. Han kunde göra alltingen, utom han kunde inte mjölka en ko.

L: Inte det?

Esther: No.

L: Men det var fruntimmersgöra på den tiden.

Esther: Ja det var det. Det var inte fint nog för en karl 'te mjölka, inte ens en dräng mjölka en ko! Men; han 'börja och bygga med detsamma and of course han hade ju sin jord och sin gård. Så det var lagården som blev byggd först.

L: Jaha.

Esther: Och .. och brygghuset, som vi 'kalla' på den tiden. Så; det var byggt in; **här var lagården här och här var** stallet och hackelseverket och för veden och så var det då köket och så byggde han ett rum med extra där och där bodde vi!

L: Planerade han på samma vis som det varit förut?

Esther: No no.

L: Inte det?

Esther: No.

L: Han tänkte på det?

Esther: Yes. Här var först 'vagnbon, och så var det logen och då var det ju laderna och så hö och sådant på rännor. Det var ju som en svensk. Men så kom här! **här** var för kor och grisar och så kom stallet **här** och så då var vi hade hö för hästarna och hackelsemaskinen - hahaha! **upp där!** Och sedan så kom då för ved; en vedbod och för ljung. (Halland var ju fullt med ljung) så det användes mycket för bakning.

L: Ljung!

Esther: Ja ljung. Vi elda i ugnen med ljung.

L: Med ljung!

Esther: ja! Det gjorde vi.

L: Så det fanns en särskild bod för ljuven?

Esther: Ja. Det var en stor bod för ljung! Den skulle ju fyllas varenda höst, som skulle räcka för 'vinter.

L: Repade ni av den, eller hur fick ni loss den?

Esther: No, 'di måste ha

L: skurit av den?

Esther: Ha skurit av den. Det vet jag inte hur 'di gjorde det.

L: Fast under hösten tog dom in den då?

Esther: Oh yes och den var packad, my God! Det var ett rum, dubbelt så stort som detta.

L: Jaha och det användes bara vid bakning?

Esther: Bara vid bakning.

L: Inte för att hålla varmt eller så?

Esther: No no no no no. Bara för bakning. Och - och där fyllde man ugnen med ljung och man höll på och **eldar för en hel timma!**

L: Jaha.

Esther: Och; Och då, efter en timma utav god eld, med ljung, då var det varmt nog, så då raka man ut allt det där, askan och det och sen skulle där sotas.

L: Jaha.

Esther: Då var det färdigt och sätta in 'bröet och stänga dörren.

L: Och detta räckte till hela baket?

Esther: Ja. Det var en timme för 'bröet. Då var det färdigt. Sedan satt

L: Stod det inne en hel timme!

Esther: En hel timma. 'Bröet stod inne en hel timma.

L: Hur många kakor kunde ni lägga in då på hällen?

Esther: 15.

L: Jaså 15! Det var inte dåligt det!

Esther: 15 stora, **såna här**.

L: Runda, ja.

Esther: Ja. Runda. Jaha. Och - och efter det så sattes in kaffebröd, långa. Och efter det, då var det småbröd.

L: Jaså.

Esther: Cookies och småbröd.

L: Så ni tog god vara på elden.

Esther: Och sedan då, över natten, var det skorpona som skulle torkas. Efter den eldningen, för en timma.

L: Du växte upp där.

Esther: Oh yes!

L: Gifte Din pappa om sig?

Esther: Han gifte om sig när vi bodde där.

L: Flyttade barnen tillsammans då igen?

Esther: No. No. Vi var alla, utom min bror Karl och jag. Vi var de enda som -

L: De andra var äldre?

Esther: 'Di var äldre och min yngsta syster, hon är den ende som lever utav 'di förste. And - hon bodde med grannen och där var hon. 'Deres barn var uppvuxna - and - I guess hon tyckte om och bo där - och hon var right.

L: Jaha.

Esther: A-Ha. And - min bror Karl, så fort han var konfirmerad, (på **den tiden** när Du var konfirmerad så skulle Du ut och arbeta). Så han arbeta nog som dräng för en tid - and han bodde hemma också till början. Men, som jag säger, när jag var sex år, då gifte far om sig. And; - och då hade han byggt boningshuset!

L: Han hade hushållerska då under denna tid?

Esther: Ja ja. Han hade hushållerskan medan vi bodde där i brygghuset, som vi säger. Så - där var vi. Men - det var ingen som bodde hemma och jag tror inte ens Karl var hemma; men han reste. Men 'di alla reste till Amerika. Well; min .. min äldste bror, han reste till Amerika, men han reste med en granne till oss, som hade sina barn här i landet och den här; han hette Lindblad. And vi var ingen släkt heller men de var våran närmaste granne och hanses gård var så liten, så att 'di 'kunne inte ha en häst, utan han gjorde arbete för pappa och så fick han använda våran häst. Så vi hade alltid en häst och en unghäst.

L: Hur många kor hade ni på gården?

Esther: Å - vi hade väl en fyra, fem. Ja, det minns jag inte, men det var inte många.

L: Och pappa klarade att försörja familjen på det?

Esther: Och så gå ut och göra arbete: .. snickare.

L: Snickerier ja.

Esther: Snickerier ja. Han gjorde möbler på vintern och så snickra och måla och cementa och tapetsera!

L: Han gjorde allting.

Esther: Ja. Han och jag har tapetserat mest hela byn!

L: Du fick lära Dig av Din styvmor att baka och att tvätta och allting?

Esther: Å ja. Oh yes. Yes. And hon var den bästa människa, jag tror aldrig Gud har skapat en bättre människa än hon.

L: Så hon var snäll som styvmor?

Esther: Oh! De var de enda som jag 'hata, när jag var liten, när 'di här 'gamle gummerna kom med sina 'sticker och sa: "Ja, Du stackars barn! Du har styvmor Du"! Jag blev så arg så!

L: Du sa det?

Esther: Jag blev så arg så. hon var bra ung. Jag tänker, var har jag den där slippen huru Jag 'räkna ut. Because she - she had me, just as I was one -. Cause I was so much older than these babies that came.

L: Hur hade pappa träffat henne? Arbetade hon som hushållerska först kanske?

Esther: No no no. Hon var en bonddotter uppe i byn. Säg; vi bodde inte rätt i själva byn. Vi bodde ner för gårdet lite, så vi hade alltid gå och det tog kanske tio minuter och gå 'opp till affären och till 'själve byn. (Esther bläddrar i papper). You know. Här. Det här var Pilagården, hette vårat hem.

L: Pilagården!

Esther: Pilagården.

L: Jaha.

Esther: Och så var det Kärra, det var själva byn se.

L: Jaha.

Esther: Och hon var född där. 'Di hade en större gård, hennes föräldrar. And - det var en änka som hade en dotter, som hette Augusta och hon gav sig sjutton på att hon skulle gifta bort Augusta 'te pappa! Haha!

L: Alltså föräldrarna skötte om sådana saker?

Esther: Well. -

L: Dom var måna om det?

Esther: 'Di var måna om det, för Du ser att; pappa, han byggde då sin .. sin

L: Egen gård.

Esther: 'fine gård. Och han 'anla' en trädgård! Vi var 'di 'förste som hade flaggstång i Kärra.

L: Jaså!

Esther: Och han 'anla' en trädgård. Rosor hade han i dussintals, buskar.

L: Var hade han lärt sig detta?

Esther: Jag vet inte var han hade lärt sig. Han hade inte gått i skolan. 'Di brukar säga tre månader, men det måste ha varit tre år.

L: Jaha.

Esther: But han var en själv ..

L: Självlärd?

Esther: självlärd människa.

L: Jaha.

Esther: No det inte because det är min far.

L: Nä nä.

Esther: But he was the most

L: Men var inte de andra mammorna rädda att gifta bort sina döttrar till en som hade så många barn?

Esther: Han hade sju barn!

L: Sju barn.

Esther: Ja. Men, of course, 'di hade redan

L: De var redan utflugna, en del av dem.

Esther: Ute. So You see min äldsta syster, hon hade förlovningskalas, samtidigt som min äldsta halvsyster hade dop. 'Di hade dopkalas på samma gång.

L: Jaha.

Esther: Så You see 'di var ute allihop, ute! Men jag var den ende, jag var borta och jag var hos Lindblads, medan han byggde lagården och **det sovrummet**. men sedan så har jag aldrig vart hemma.

L: Så pappa hade det bra ställt då, eftersom han kunde bygga så många hus?

Esther: Well. På den tiden 'di gjorde det själv och det var timrat och jag förstår inte vad han fick; naturligtvis han fick ju hemmet/ gården, med mamma - see och hon var enda barnet. Så han fick ju gården - och - det var det enda. Huru han kunde klara det, Jag har tänkt på det så många gånger.

L: Men så gjorde han affärer med gårdar också?

Esther: O ja, det var senare.

L: Det var senare?

Esther: Oh yes yes yes!

L: Du gick i skola då i Kärradahl?

Esther: Ja, i Torpa.

L: I Torpa?

Esther: I Torpa. Vi tillhörde Torpa församling.

L: Jaha. Blev det flera halvsyskon senare?

Esther: O ja! Sju mer!

L: Sju till.

Esther: Sju till.

L: Jaha!

Esther: And - men då, - 19-

L: Då kom Du att bli äldst i toppen där?

Esther: Jag var äldst, det var därför

L: Då fick Du sköta om alla de små där.

Esther: Oh sure!

L: Men det blev väl inte lättvindigt att ta hand om alla?

Esther: Well not sure. Så

L: De var trötta och

Esther: På samma gång så - så jag är ju mer syster till mina halvsyskon än jag är till mina 'egne.

L: Ja. För Du växte upp med dem - ja.

Esther: Ja, för jag växte 'opp med dom, gick i skolan med dom och

L: Och Din styvmor var snäll och vänlig.

Esther: Ja, Du ser; **att hon!**

L: Hon behandlade Dig så som sitt eget barn.

Esther: Ja, hon har alltid gjort det. Och even nu, när jag har varit hemma.

L: Å hon lever fortfarande!

Esther: No no no. Hon är död nu, men jag var hemma två eller tre gånger. Pappa - jag var bara hemma en gång och så dog han. Han dog när han var 86 år. Men; min styvmor dog inte förrän en bra lång tid efter.

L: Hon var så pass mycket yngre.

Esther: Ja. Du ser: tror inte hon var mycket mer än 20 21 när de gifte sig. Pappa var ju bara 36, eller något sådant.

L: När mamma dog.

Esther: Ja, när mamma dog. Ja. De var ju så förfärligt unga.

L: Du fick börja lära Dig tidigt då att baka och att steka pannkakor?

Esther: Oh sure! Yes yes yes.

L: Och det var fullt naturligt att göra det?

Esther: Det var just så vanligt. Lära allt möjligt.

L: Så Du fick inte tid mycket att vara ute och leka med andra barn?

Esther: Oh no no. Well 'di lekte med oss. Och så min riktiga syster bodde så nära, så hon var ju hemma lika mycket som hon sov och åt där i sitt andra hem där.

L: Jaha.

Esther: And - så - in 19. - Titanic gick under 19 12?

L: Ja.

Esther: Ja. 19 13, då började det bli oroliga tider i Sverige. Då skriver pappa till min bror Emil i Titusville.

L: Dina äldre syskon hade åkt över till Amerika?

Esther: O ja, 'di hade alla gått då.

L: Och det berodde på att det inte fanns arbeten att få?

Esther: Det var inget utan 'te bli en dräng och piga eller något sådant! And 'di hade, denne här Lindblad, han var gudfar 'te mej, han och hansa fru var. Och 'di har ju bott i Warren, i Lander, så där dog både Lindblad och hanses dotter.

L: Och en bror var i Titusville?

Esther: En var i Titusville.

L: Och han skrev hem, sa Du.

Esther: En skrev hem och 'di brevväxla. Pappa skrev till allihopa av dem. Men; så pappa skriver och frågar hur det skulle 'va om vi skulle komma till Amerika, för det börjar bli så dåligt i Sverige.

L: Jaså pappa funderade över att ta familjen med sig?

Esther: Oh yes. Oh yes. Och det var 19 13. Det var året efter

L: Titanic?

Esther: Titanic, det var 19 12.

L: Jaha.

Esther: Och då reste denne här Lindblad. Han tog sin dotter 'te Amerika, för alla hennes syskon; - då hade hanses fru dött och dom syskonen var här i landet, de var i Titusville. Och han ville, innan gubben dog, så ville han att dottern skulle vara hos sina syskon.

L: Jaha.

Esther: Så! Så - då hade - and of course: denne här Mr Lindblad, eller: Johan Lindblad, och pappa, 'di 'arbete tillsammans med allt möjligt: med skörd och tröskverk, allt möjligt sådant där och Anna; det är dottern, det var det enda barnet som var hemma. Denne här Johan, han hade gått 'te Amerika. Varje gång en av de barnen skulle komma hit, så tog han dem här och stanna ett år och så sände hem pengar och så kom han hem och stanna och då var det en annan utav barnen som ville gå iväg 'te Amerika. Så, naturligtvis, det var han som hade satt griller i pappas huvud att han kunde göra mycket bättre i Amerika. Så - min bror Emil, han köpte en farm - eller en gård - nära Titusville, som var färdig för oss och detta var en söndag. Det minns jag så väldigt väl. Pappa satt och skrev till min bror att: vi kommer med så och så båt, **sa och så tid**. Så kommer en 'bonne ifrån byn - och - just skulle komma på söndageftermiddan och hälsa på. Då kommer han och säger: "Svensson". Se, 'di aldrig kallar pappa för Johan, 'di kallar honom Svensson, det var Svensson. "Svensson! Du får inte lämna oss! Vem ska göra alla 'arbetet? Det vi har ingen som gör någon snickring or målning or tapetsering, or".

L: Han kunde allt?

Esther: Han kunde alltingen!

L: Och han hade lärt Dig också?

Esther: Oh yes.

L: Så de ville inte mista Dig heller?

Esther: Well of course jag var ju still; jag var ju då, 19 13, jag var ju bara 13 år.

L: Jaha.

Esther: "Men - jaa" sa pappa, "om Du säljer mig en tomt uppe i byn,

L: Jaa:

Esther: så kanske vi stannar". Och denne här: han hette Karlsson - han sa: "gå med, let's gå upp. Jag ska finna Dig en plats som Du köper, som Du kan få riktigt billigt, om Du bara stannar". För 'di hade ingen till göra sitt handy work. Så! Så pappa kommer hem, river sönder brevet och skrev ett annat: vi kommer inte.

L: Och han hade köpt gården i Titusville?

Esther: Yeah. Så han hade ju till och sälja den. Well. Så då börja han medsamma och bygga, och bygga en väldigt fin villa. Var gubben fick pengar från vet jag inte, eller det förstår jag inte, för det var inga tider som vad vi har här. Men i alla fall så byggde och han fick upp det i

en väldig fart och på den tiden var ju allting grävt källare, det var ju handarbete. Han hade sina arbetare.

L: Men gården som pappa då hade?

Esther: Den sålde han.

L: Sålde han den!

Esther: Han sålde den.

L: Han hade gjort det då och allting var klart?

Esther: O ja, så allting var klart! Oh yeah. Den var 'klart, så det var en granne som köpte den. Oh yeah! Så han hade ju dom pengarna, men; var 4 eller 5 tusen, som han sålde. Han sålde 'te en dräng och en piga, som gifte sig. Å ja, Pilagården, jag har varit inne där flera gånger när jag har gått hem.

L: Jaha.

Esther: Så då byggde han och vi flytta ju in där. Han gjorde ju iordning i köket och ett rum, men det var ingenting finare. Vi flytta ju in där så fort som möjligt, för 'di skulle ju ha platsen. Och där arbeta ju han när han hade tid och så höll han på. Och så hyrde vi ju ut då i Kärradal, kan man alltid hyra ut på sommaren 'te sommargäster. Så - vi hade vanligtvis tre familjer på sommaren för ett par tre månader och ett par månader, en del var bara för sex veckor eller så. Och då, i bryggghuset, hade han också - där var ett kök och rum där. Så vi barn sov där. Men då var det - det konstigaste utav alltingen - emellan oss barn: sju den förste kullen, två och ett halvt år emellan varje barn och då jag 'kunne räkna ut! Så emellan! Så ta tre barn, så var det fem år i skillnad! Och det likadant emellan dom sju systerbarnen. Han hade där räknat ut riktigt rejält!

L: Så han var noggrann med att räkna ut saker och ting?

Esther: Oh yes.

L: Jaså även det var uträknat?

Esther: Ja, even det hade han räknat ut and - of course - han var med i skolstyrelsen och han var med när 'di byggde folkhögskolan. Före det så hade vi haft skola i hemmen, stora hem.

L: Jaa.

Esther: Men han hade hamnat så han var i skolstyrelsen och han var kyrkovärd och han hade

L: Han var skrivkunnig och räknekunnig och skötte om.

Esther: Yes yes. Och - Torpa kyrka är en 'veldig gammal kyrka, den är sedan, well den byggdes på 1100-talet, men den var inte färdig förrän på 1400-talet. Och den är tjocka murar **såhär**, den här kyrkan och jag har kort på den! Men

L: Hur hann han då med det här kommunala livet samt med kyrkan?

Esther: I don't know. I don't know. I don't know. I can't figure him out.

L: Ni hade ett uthus då?

Esther: Oh sure.

L: Jaha.

Esther: Jag tror inte? - ja - well. ..

L: Hade ni tapeter och sådant?

Esther: Oh sure sure! Linolium hade vi.

L: Linolium på golven ja.

Esther: Oh yes. Oh yes.

L: Och så vedspis?

Esther: Oh yes.

L: Hade ni en ugn med i nybygget? En bakugn?

Esther: No. No Den var i ett annat bygge för sig själv.

L: Jaha.

Esther: Det var tvättstugan och

L: och ugnen.

Esther: O ja. Det var ugnen och ved. Det var. Well! Vi hade ljung där också!

L: Jaha, som ni använde till att värma upp ugnen.

Esther: Å ja sure. Så. And. Så på sommaren när vi hyrde ut, det gjorde alla bönderna, of course, vi hade ju ingen jord på den tiden då.

L: Nej.

Esther: Men 'di alla hyrde ut sina .. sitt boningshus och så bodde de i brygghuset

L: Själva - ja.

Esther: själva.

L: Jaha.

Esther: jaha. Men vi sov då uppe på andra golvet, eller tredje golvet var det nu även.

L: Det var bara för att få en extra inkomst då?

Esther: Oh sure. Sure!

L: Och det fanns alltid folk som kom och hyrde över sommaren?

Esther: Oh yes, ja de kom från hela Sverige!

L: Ni bodde alldeles intill Kattegatt?

Esther: Yes! Å - det var bara - bara 5 minuters väg ner till havet. Ja.

L: Jaha. Så Din bror i Titusville, vad sa han när han då fick sälja?

Esther: Well of course, han!

L: Blev han besviken?

Esther: Well naturligtvis han var, men det minns jag ingenting om direkt. Men jag minns, de häre breven kommer jag ihåg så väl, att; - å - vi skulle ju inte resa 'te Amerika. Vi skulle inte. Så! Men. Så då bodde vi ju där och han höll på och på somrarna göra snickringen. Men det var då jag fick börja och tapetsera!

L: hur kom detta arbete sig?

Esther: Nå well Du ser det var ingen som 'kunne göra det och fruarna, de vet ju inte om tapetsera. Så!

L: Ja, men vem lärde Dig? Pappa?

Esther: Pappa!

L: Jaså han kunde?

Esther: Oh sure det var han som tapetsera! Course: de tapetsera ju inga tak.

L: Nej nej.

Esther: No. Utan det var ju bara väggarna.

L: Och det var med hjälp av vetemjölsklister?

Esther: Oh sure 'di kokte det. No inte vetemjöl, rågmjöl.

L: Rågmjöl!

Esther: Rågmjöl och! And; meningen var ju att 'di skulle ha pappa 'te och tapetsera, men då skulle ju frun i huset, eller någon, smörja på klistret.

L: Jaha.

Esther: Så - pappa han sa: "Ja men Esther Du måste gå med mig, för 'di smörja lika mycket på rätsidan som på avigsidan"! Haha! Det var därför jag fick gå med!

L: Så han strök inte på klistret själv?

Esther: No! Inte när han kunde få hjälp se, För det tog ju för lång tid se. No det skulle jag lägga ut. Så jag kan lägga ut och tapetsera och mäta sådant också. Och så på vintern gjorde han möbler. Han köpte opp gamla 'ekkister, det var ju 'salad ek och gjorde möbler av. Och det hade han i ett rum där i Haga, som han hade som verkstad, det var next 'te köket. Så. På

vintrarna, då - och när jag var hemma från skolan, så var jag där och hyvla och sanda och såga lite också och 'polera. Och idag finner Du pappas möbler i byn, lite allt över.

L: Jaså de var välgjorda och bastanta.

Esther: Å! They were beautiful! Bufféer och things. Very very nice.

L: Så han gjorde tydligtvis pengar på det, så han kunde försörja en stor familj?

Esther: Sure sure! Det var ingen frågan om.

L: Den sista kullen om sju barn, ja, dom fick han.

Esther: Ja!

L: Ja han födde ju upp dom andra sju också.

Esther: Oh sure, men 'di var ju .. ute.

L: De var utflugna ja.

Esther: Ute då.

L: Vem utav de andra fick utföra samma arbete som Du med att tapetsera?

Esther: No. No. No.

L: Ingen annan?

Esther: No. Du ser: det var medan vi bodde i Haga som kriget börja. And; far sa det att: det här 'te och försörja och inte ha en gård, det går inte.

L: Han saknade det?

Esther: Ja, han gjorde jordbruket och att det blev alldeles för dyrbart. Så det var då han reste upp. Han hade en god vän uppe i Väring, det var nära Skövde.

L: Jaha.

Esther: Well det tillhörde Hjo, Hjo församling. Och denne här gode vännen, han hade köpt en gård uppåt där och de hade väl talats vid om att gårdarna var still billiga. Så han reste 'öpp där och köper en gård, sån där stor med redskap och djur och allting. Så - hem han kom och sa: nu ska vi flytta till Hjo! i Västergötland!

L: Vad sa grannarna? då stack han ju iväg.

Esther: Ja då stack han iväg. Det var ju bra många år hade gått då. Så. Så. Han hyrde ju en järnvägsvagn och där gick ju 'all våra möbler och hele, hele klabbet went upp där!

L: Och sju barn!

Esther: Och sju barn. Ja. 'Di var alla födda då. Och - det var en ganska stor gård, ingen vill 'säga en stor gård, men vi hade ju ett par tre hästar och sju åtta kor och så där and det var nära en liten sjö som heter Ösan, eller Östan - och - vi bodde där about kanske två år. Då köpte han grannens gård! Det var en gammal soldat som hade den och ville sälja och den kom ju nära intill våra ägor, så han köpte den. Och - efter tre år sålde han alltihop och vi flytta tillbaka till Halland - och! - 'di hade Haga - var aldrig sålt. Så vi kom ju in där igen. Han hade där hyrt ut till en ungherre, som bodde där och han hyrde ut till sommargäster. Men pappa kunde inte komma ifrån jordbruket, utan han köper en gård i Träslöv, rätt utanför Varberg och där var vi, jag tror det var tre månader vi bodde där. Den köpte han också med djur och redskap. Då hörde han av en annan gård - söder om Falkenberg och då köpte han den och han sålde vad vi hade!

L: Gjorde han pengar på dessa affärer?

Esther: Oh yes.

L: Han gjorde det.

Esther: Och - där hade vi två statare och vi hade dräng, så där var ju. Och där var maskinerier.

L: Och detta var under krigsåren?

Esther: Detta var under krigsåren. Vi hade; två var bara vad vi kallade för vagnhästar och Tidaholmskärra, om Du vet vad det är?

L: Jaa, just det. Det är fina saker det.

Esther: jaa, oh yes, så det grannarna börja och kalla honom för patron på den tiden! Det tyckte han inte om.

L: Inte det?

Esther: Nä, nä. No. Ja, han var bara en 'bonne. Men - då gjorde han ju ganska bra, men; rätt som det var så! - Han 'kunne inte vara still på nåt sätt. And den gården; lagården var alldeles nybyggd men boningshuset var en gammal stil.

L: Var låg det någonstans?

Esther: Det var - Hedene var stationen, and vad hette församlingen? Det kommer jag inte ihåg. Men den hette Kilagården, hette gården, Kilagården. Och - rätt vad det var så hade han auktion och säljer en hel del saker: självbindarn. Tidaholmskärran - och - jag undrar om inte de två vagnhästarna var sålda på denna auktion - ja han sålde. Och vi hade en stor avelstjur och Gud vad jag var rädd för den!

L: Hade ni svartvita kor?

Esther: Ja! Ja! Å ja! Så! - And när alla bönderna runt omkring oss kom och skulle ha den där tjuren; course 'di tog ju hand om den själva, men vi skulle ju in och mjölka åt denne häre och han hade en stor ring i näsan! But vi 'kunne inte riktigt fatta. För jag vet det var en 'pöjk, well vi hade gått tillsammans lite granna, course jag var ju då en 17 år; 17 18 år. Han kunde inte 'figura ut! Så jag minns en kväll han kom 'opp och vi satt ute på verandan and han sa: "Din far, har han det dåligt ställt, eftersom han säljer för auktion"? sa han. Jag sa "jag vet inte det! Jag vet ingenting". Men då - en kort tid efter - så - nästa vår, så sålde han gården igen. Men allt det där extra hade han sålt och fått dragit in pengar på!

L: Jaha. Så det hade han räknat ut.

Esther: För gården gick ju lika bra och sälja som den var förut. Så då flyttade vi tillbaka till villan i Kärradal.

L: Jaha.

Esther: Och - och då - innan vi 'flytta då, då säger far att: "om Du vill"? Because jag hade ju höll på och - a kind of - köpa mig att jag ville gå till denne här Löwensköldska skolan. För en god vän som jag fick när vi bodde i Västergötland, hon skulle gå dit då. "Jaha" sa far "det ska Du få". Så - när 'di flyttat tillbaka till Haga, då gick jag till skolan den hösten. Ja.

L: 18 år då?

Esther: Ja. Jag var 18 år då.

L: Jaha.

Esther: Men då, i 19 20, så, mina två systrar kom hem ifrån Erie, course den ena var gift och den andra hade fästman i Amerika, men 'di kom hem på visit.

L: Hur länge hade de varit i Erie, eller i Amerika?

Esther: De hade nog varit här en tio; tio tolv år. Frida var den äldsta, hon hade varit hemma en gång förut och hon kom hem med den förste båten som krossa Atlanten efter världskriget. Så hon sa att: det tjöt, för 'di hade ju 'minerna, de var just rädda för 'miner, men det gick ju bra. Men. Så hon var hemma. Hon kom hem medan vi bodde i Kilagården, innan vi skulle flytta.

L: Jaha.

Esther: Ja. Det var förste gången hon var hemma. Of course, hon, hon var ju inte gift då. Så då, när vi kom hem, ja, då var vi alla hemma; oss tre stora och så 'di sju barnen! Well 'di var ju ute dom också då, en del var ju even gifta utav dom andre kullen. Men då när 'di 'lämna, då hade jag en plats utanför Göteborg. Jag 'arbeta. Ja jag 'arbeta först i Västergötland för några månader. Of course 'di hyrde. 'Di kom rätt till skolan, så jag fick arbete direkt från skolan. Det var i Hovås och han var .. Vad i hela friden var det han var? Han hette von Hoffsten. Så han var i Stockholm - slottet, mest hela tiden. Han var någonting i regeringen.

L: Jaha.

Esther: Ja och 'deres två pojkar, 'di gick till skolan med dom prinsarna, och den prinsen han flög ihjäl sig i Danmark, han var i en airplaneaccident.

L: Gustaf Adolf, ja.

Esther: Var det Gustaf Adolf? Det var en 'utå' pojkarna, som gick i skolan med dessa här Hoffstenspojkar. Och - de hade två söner och en dotter och denne här lilla - 'di kallar henne Lillan - och det var henne jag skulle ta hand om och så hade jag hand om syrummet. Jag behövde inte göra någon tvättning men när tvätten kom in skulle jag sända barnen - jaa - var 'di skulle gå och var det någon lagning skulle jag sköta om.

L: Hur hade Du fått den platsen?

Esther: Genom skolan.

L: Genom skolan.

Esther: Genom skolan.

L: Jaha.

Esther: Så - det var ju den förste platsen. But då 'lämna jag, jag var inte där länge, jag var inte där ens ett år. För när mina systrar kom hem så ville jag ju hem till dem. And of course **dom var dom som 'prata om Amerika** och hur underbart det var och det var så förfärligt bra och fint. Men; i alla fall, jag tänkte inte på Amerika då, utan jag fick en annan plats som kokerska! och det var utanför Göteborg och hon var en Sparre!

L: Det var också adel.

Esther: Det var också adel. Men; - 'di kallar honom för jägmästare - och de hade två pojkar och en flicka, men den flickan var lika gammal som jag, men - det var ett riktigt litet ostyre. Ja hade till gömma allting som var gott!

L: Jaså.

Esther: Jaha! Men; 'di skulle försöka gifta bort sin dotter och det skulle ju 'va 'te någon major, eller lieutenant, something in the military.

L: Hon fick inte välja själv?

Esther: No. Det skulle mamma och pappa sköta om. Så 'di hade den ena store bjudningen efter den andre och bjudit in militärer. O boy. - Det var så mycket uniformer och 'grejer så!

L: Där hade ju Du möjlighet att träffa någon?

Esther: Va?

L: Där hade ju Du möjlighet och bli bortgift?

Esther: Oh no no. Jag var bara i köket! Men - där hade 'di. - Där skötte jag om kokningen, men jag behövde inte och göra nånting vid serveringen. 'Di hade servering and 'di brukar ha .. ha en karl från Göteborg komma och servera alla drinks.

L: Jaså.

Esther: Ja, å ja. Because det var rader med glas.

L: Jaså, dom drack mycket?

Esther: Oh Gosh! Och - och så snart jag hörde jägmästarn, han sa: "ha ha ha! Ha ha ha"!, då visste jag att han började och känna det och the more han drack, the more så skratta han!!

L: Jaså han blev glad?

Ester: Han blev så 'gla! Men efter middan var, efter de lämnat bordet och skulle gå in för kaffet, då kom han alltid ut i köket och gav mig fem 'kroner, för att det var och tacka för middan - och kommer ihåg mina vänner där ute. Han 'reste jakthundar och så han var ju den första jag fick order om var 'te och spara godsaker för hundarna. Så det var varenda och det var mest varje lördagkväll det var ett 'stor party. Men 'di var så utfattiga!

L: Var dom det!

Esther: Jaha! Sockerbruket i Göteborg ägde hela denna här stora villan och hela området och alltihop.

L: Och han bara bodde där då?

Esther: Väl. Det var ju ingen som visste - och skulle veta - om det, att det var bara. Men - när jag lämna. Väl - när mina systrar kom, då ville jag ju; så jag sa: "jag ska resa till Amerika". För det var ju då året efter och - och! Frun, hon grät där och hon höll på. "No" sa jag. Hon sa: "jag hatar Amerika"! Så! Men! - i alla fall så sluta jag - och - en kort tid efter så 'träffa jag en flicka som hade serverat. Jag 'träffa henne i Göteborg och då sa hon att hon hade träffat mrs Sparre - och; hon var sorgklädd och då hade hon hört att den äldste utav pojkarna försökt och skjuta sig och ta livet av sig, men sköt genom tinningen så han var blind på båda ögonen, men han levde.

L: Varför hade han gjort detta? Led han av olycklig kärlek?

Esther: Well. I guess det var så 'dålig ställt och fadern, han var gången då. Men om den yngste sonen och flickan, var dom var, det hon visste ingenting om dom.

L: Men ändå hade de dessa fester?

Esther: 'Di hade 'di häre festerna för att 'di skulle försöka och gifta bort flickan till någon rik.

L: Blev hon bortgift?

Esther: I don't know. Jag vet inte alls huru. Men hon var så väldigt, väldigt rar den där fru Sparre. Hon brukar komma ut i köket och sitta och just sitta och prata! And of course; jag sydde en hel del för mig själv då och gjorde handarbete. Course hon såg ju mina betyger, att jag var kunnig i finare handarbete och sådant där. Så. Hon brukar komma! och hon 'tala om. Hon var mycket rik; - född rik och hon brukar tala om huru hon var med sina föräldrar ner igenom södern, var 'di gjorde alla spetsar och sådant och hur 'di satt i de här jordkällarna och gjorde spetsar.

L: Var det nere i Belgien kanske?

Esther: Ja, nere i - i södra Europa, eller var, nere igenom, det var. Så hon var 'väldigt intressant 'te och sy, så hon hade - hon hade koffertar! med sina kläder som hon hade, evening klänningar och sådant och de sydde hon om till sin dotter och då ville hon alltid jag skulle komma in i syrummet och se dom. Så hon var 'väldig, 'väldig road. Hon var - vad vi säger lonesme - så hon kom och prata med mig.

L: Vad arbetade Sparre själv med då?

Esther: Jaa.

L: Var han jägmästare?

Esther: Jag vet inte vad han var, men 'di hade kontor. Alla tre hade kontor i Göteborg. Men vad 'di gjorde där, det vet jag inte, om var bara endast för syns skull? 'Di hade en son, tvättgummorna tala om detta för mig. 'Di brukar ju komma och tvätta och 'di still kom och tvätta, gjorde tvätten. Och 'di sade att; det var en pojk till, men han var, han var i skola och skulle ju bli någonting högre upp i militära, men han hade skrivit hem att han 'kunne inte, he couldn't pass the 'exames'. Och - då skulle föräldrarna ha skrivit tillbaka att: det är bäst Du ger Dig iväg, för Du kan inte komma hem - för det var ju för generande. Men; det är just vad jag hörde.

L: Jaa ja.

Esther: Men frun tala aldrig om och nämnde aldrig, men den häre tvättgumman, hon sa att där var ett fotografi på pojken, men han hade skrivit hem att: åtminstone 'di 'gamle hästarna kan få dra mig till graven. And of course han - han sköt sig.

L: Jaså gjorde han det.

Esther: Ja han sköt sig. Men - om det var detta. Hon verkar ensam på nåt sätt, men 'väldig 'väldig snäll och rar.

L: Så det är inte alltid de stora rikedomarna hjälper.

Esther: No no. No no. So - well of course then. Jag kom då hem och stannade hemma, i guess ett par tre månader innan jag reste hit. Men det var en stor besvikelse när jag kom hit!!

L: Vad berodde det på att det blev Amerika utav?

Esther: Det var egentligen mina systrar.

L: De skröt om Amerika?

Esther: 'Di skröt.

L: Vad var det de sa som hördes så lockande ut?

Esther: Of course: det var mera betalt och de behövde inte **göra det** och de kunde inte **göra det** och Du 'kunne få 'et så bra och det var allt så mycket. Å Herregud! När jag kom här på järnvägen. Denne här kobellan ringde för varje mjölk stop - och smutsen!

L: Jaha.

Esther: Ja.

L: Hur gick det till. Vem köpte biljetterna? Skickade någon Dig dem ifrån Amerika?

Esther: Oh no! Far köpte.

L: Jaså, pappa köpte den!

Esther: Oh yes. Oh yes.

L: Var han **för** att Du skulle åka till Amerika?

Esther: Well! He said: "om Du går"! Flickorna - of course - flickorna var ju så väl 'dressta' när 'di kom hem.

L: De såg bra ut?

Esther: Oh ja, väldigt.

L: En utav dem var gift då.

Esther: ja. Den ena var gift och hon hade en liten dotter med sig.

L: Och den andra system, hon?

Esther: Hon var inte ens förlovad, men dom gifte sig strax efter jag kom hit. Ja.

L: Hon träffade inte den pojken nere i Halland som hon skulle ta över?

Esther: No no no.

L: Nej. Hade Du någon fästman vid det tillfället?

Esther: Inte. No. Den som jag gick med där i sörhalland, han for till skola, 'te lantbruksskola, 'samtidig som jag for 'te Mariestad.

L: Jaha.

Esther: And - han är fortfarande inte gift!

L: Nej.

Esther: Nu kanske han är död!

L: Han tappade adressen! Vad sa prästen när Du kom och skulle ta ut flyttningsbetyget? Var han emot det hela?

Esther: No han sa ingenting.

L: Ingenting?

Esther: No. No.

L: Men det var många som åkte ifrån bygden då?

Esther: Oh yes. Det var många. Det var många.

L: Var det svåra tider då 1920?

Esther: No! No det var inte mer än vanligt, men, of course, jag arbetade där. - Of course - jag hade ju - utav; jag hade skolorna - jag hade den skolan - så jag kunde ju få ett bra arbete.

L: Visste inte Dina systrar om detta att Du kunde få ett bra arbete i Sverige?

Esther: Oh yeah. Oh yeah. Oh yeah. Men still, I suppose, 'di tyckte att jag skulle se. I don't know why really.

L: Nähä.

Esther: Men -

L: Så det blev resa utav?

Esther: Det blev resa utav. Jaha.

L: Det var till Göteborg och direkt över till

Esther: Ja. Till Erie.

L: Ja. - Men - vänta nu. Resan över, den gick med Stockholm?

Esther: ja.

L: Och biljetten köpte Du i Göteborg?

Esther: Ja - sure!

L: Göteborg ja.

Esther: Ja.

L: Det var inget svårt att få visa ut?

Esther: No no. No.

L: Hur lång tid tog detta ungefär?

Esther: Det tog en åtta dar, sju åtta dar.

L: Inte mer!

Esther: No.

L: Jaha!

Esther: Över Atlanten!

L: Ja, men jag menar; för att få visa för att åka över?

Esther: Å! Få visa! Oh, it didn't take any time at all!

L: Inte det!

Esther: No no no! Nothing, at **that time**. They hadn't started with the quota then see.

L: Det var före det ja.

Esther: Ja, it was före det.

L: Var det någon mer ifrån trakten som åkte på samma gång?

Esther: Yes! Well of course 'di var hemma och 'hälsa på, en familj.

L: Jaa.

Esther: Och 'di hade - 'di hade två - två små 'flicker. Jag skulle gått med ett par, som var hemma och 'hämta sin dotter, som 'di lämna hemma hos mormor - and nu 'skull 'di komma och hämta henne. Men - för någon orsak - vi 'kunne inte få samma båt! Och 'di reste till Mount Jewett. Och den, hon är second cousin till mig - and hon lever här i stan.

L: Jaså i Jamestown.

Esther: Ja. Jaha.

L: Jaha.

Esther: Så vi är ju tillsammans. Ja.

L: Så Dina systrar var hemma när Du åkte?

Esther: Ja.

L: Du åkte med dem?

Esther: Va? Oh, No no! 'Di hade gått året före. 'Di gick hem på hösten. Och det var då jag 'flytta in till Göteborg, eller utanför Göteborg och var där hos de här jägmästare.

L: Så det var året därpå då, 1921.

Esther: Ja.

L: Var det på våren eller?

Esther: Ja det var på - well - sommaren I guess. I can't remember what time it was, summertime I guess.

L: Hur var det att komma in till Ellis Island? Var det några särskilda svårigheter?

Esther: Ja, det var inte svårt precis för mig, men 'di hade en båt från något annat land och 'di hade nån sorts sjukdom. Så we were quarantined there too.

L: Jaså.

Esther: And. Och då sa 'di - jag minns till mig särskilt - och 'fråga om jag hade nån som skulle möta mig. No, det hade jag ju inte, men - well - 'di låter mig gå! Men det var en som skulle - och det var en karl som hade vart och hälsat på - han skulle in till Chicago. Så jag fick sällskap med honom!

L: Ja. Så det blev Erie då?

Esther: Ja. Well, det första. Jag var där några månader and då 'flytta min gifta syster och hennes familj 'flytta till New York och min andra syster, hon gifte sig. Och - jag 'arbeta för ett par gamla tanter! And - jag tyckte inte om 'et, it was terrible! Everything. And of course I was lonesome.

L: Ja.

Esther: Men då skrev jag till denne häre Lindblad. He was my godfather and Anna also of course. Jag fick ju komma 'te dom.

L: Var det i bruk förr att godparents betydde mycket mera?

Esther: Well they still do, but they don't live upp to it.

L: Inte nu nej. Men på **den tiden** gjorde dom det?

Esther: De gjorde det. Du har ansvar.

L: Jaha. Du tänkte så: har de den befattningen så ska de -

Esther: Well - jag tänkte det inte, men jag var 'bare glad till träffa någon som jag had sett nyligen.

L: Ja ja. Och då lite hjälp och anvisningar.

Esther: Yes sure!

L: och de var glada när Du satte Dig i förbindelse med dem?

Esther: Oh well of course det var ju fint, det var ju all right. Så jag åkte trollyn 'te Warren, eller 'te där till Lander, were ever it was. Och - Anna var ju så glad, hon hette Anna. Hon - å - hon var så glad för vi var ju mer som syskon och hon var så mycket äldre än mig, men inte så mycket. Hon var samma ålder som min äldsta syster, men hon var ju gift och hade ett par barn - och - väldigt fattigt. Men 'di hade gården. Men han var ju amerikan - så - jag vet inte om det var något - jo, det 'måtte ha vart något svenskt i honom, för han hette Anderson! Men - så jag var ju där. Men då kände hon ju folk och - och 'deres 'flicker 'arbeta här i stan. Så 'di kunde skaffa mig ett arbete i Jamestown and that's how I came to Jamestown.

L: Det var första gången det?

Esther: Ja.

L: Och det blev hushållsarbete?

Esther: Ja. Men det var inte länge, för, well, of course, jag 'börja i nattskolan och - en dag så kom jag och gick main street upp och där står ett par 'pojkar på trappan på First National bank! Och! Och den ene pojken hade jag träffat förut and då säger han att: så, naturligtvis, jag hälsar på honom och då säger han att: "Men; ska Du inte hälsa på min bror. Han just kommit från Sverige"! Och det var John Eckman! Och - jag I guess sa: "Välkommen till Amerika" or something. Men - jag såg ingen av dom förrän vi 'börja nattskolan, då i september. Då kommer denne här John Eckman och hälsar igen och var glad att kunna tala svenska! så jag kunde ganska bra då med! Så han följde mig hem! Och efter det så kom han och såg mig mest varje kväll!

L: Jaha.

Esther: Så. - Detta var då i september - och - the 10th of May gifte vi oss.

L: Det var 1922?

Esther: Det var -22.

L: Jaha!

Esther: Och. Så det, det var. Men; vi hyrde då ett tag. 1924 we were married, not -22. -24.

L: Tjugofyra?

Esther: Ja. 1924.

L: Jaha.

Esther: And- vi hyrde då tills i -27. Then we bought in Lakewood, on Fairmount ave.

L: Fairmont.

Esther: In Lakewood.

L: Ja det är inte långt härifrån!

Esther: No no! No no. In Lakewood.

L: Jaha.

Esther: Och där bodde vi.

L: Hade han sparat ihop pengar då?

Esther: Well, I guess. Vi 'låna ju lite - och så vi hade väl lite själva. Men då kom Depression; the 28, 29. We moved in the 10 of May -27 and -28 to -29 and -30, that was really the tuff years.

L: Klarade ni av att behålla huset då?

Esther: Yeah that is a miracle. We bought the house from the Real estate Mc Corkel(?) and of course everybody thought he was terrible, because he - han tog tillbaka husen när folk inte 'kunne betala! Vi skulle ju betala **så mycket** i månaden. Vi betalade så mycket, så många hundra mer och så resten var det ju månad som hyra. And - vi hade inte. Det här var ett nytt hus. De hade bott in it, men det var inget 'tapetserade eller 'målade, det var ingen veranda och det var 'ingen garage. Så - of course, min man, han byggde det, han var händig. Han kom direkt från militära. Han var inlisted, eller vad 'di kallar det i Sverige, vet jag inte vad 'di kallar.

L: Jaså - jaha. Värvad.

Esther: Han var värvad I guess.

L: Här i Amerika?

Esther: No i svensk.

L: Och han kom över 19- ?

Esther: Han kom över i -23.

L: Jaså.

Esther: Ja.

L: Två år efter Dig.

Esther: Ja. Så. Så jag kunde ju lite grand engelska när han kom! Men - vi kom överens bra i alla fall. Så han 'börja ju med detsamma och bygga en glasveranda och han byggde garage and - I bought a car for 100 dollars!

L: Vad hade han för arbete då?

Esther: Han arbetade med the Metal Corporation, Metal Desk hette det då.

L: Jaha.

Esther: Och jag 'arbeta hos en skräddare; Nord, they had a custom tailory. Så; där är var jag lärde mitt yrke, riktigt lärde mitt yrke.

L: Som sömmerska?

Esther: Ja, som skräddare.

L: Skräddare!

Esther: Ja.

L: Som mansskräddare?

Esther: Well - yes. Så - jag var en instructor for Chitaqua county för 17 years, that has been my work.

L: Så det är på så vis Du känner till Greta Ahlgren då?

Esther: Yes. Hon sydde där också då och så gjorde jag. Ja. Så - under de häre hårda åren, då byggde han garagen. Jag tapetsera och måla insides - och - jag är en väldigt god målare. And Mc Corkel, när han kom in och 'collekta' sin hyra, så började det väl bli a kind of hårt. Så han säger så här: "om ni vill hjälpa mig 'te och fixa upp gamla hus, som jag har fått ta tillbaka, så ska jag dra av. Ni får inga pengar. Men; när året var uppe hade vi betalat 'interestet' på pengar och en hel del på the principal. He was a real man when he knew he had real people to talk to. So - we got along. But I had given up my job, just about, well, before. No! I was back again. But; I gave up my job, because then John had got and he was pretty sure, Metal Corporation was going pretty good for a while. So - I was going to stay home for a while. And on Monday morning I didn't go to work, of course; John had to go to work and here comes my old boss: Mr Nord, and asked if I couldn't come down and help them. He had laid off all, of course he had just a small, small shop, we was three or four that sewed and he had one that took the pressing and hes whife that was hand sewing. But he came and he said: "Will You help me out"? För han sa att: "Du vet: jag kan inte ens sy en ficka, men jag vet hur den ska se ut"! Och den sömmerskan som hade 'tatt mitt arbete, hon hade fått sån väldig förkylning, så hon gick till (?) och 'di 'kepte henne där, för hon hade TB. Så han sa att: "jag kanske inte får en kostym i veckan, så då blir det ett par byxor och fickorna i rocken och västen". Men han sa han sa: "det blir ju inte mera än just lite, men om Du vill just hjälpa mig ut"? Så - jag gjorde det. Och jag hade 75 cent 'te och sy ett par byxor! 'Di var klippta och jag behövde inte pressa.

L: Hur fort gick det?

Esther: Well - jag kunde ju sy fyra och om jag gick tidigt så kunde jag sy fem par 'byxer.

L: Om dan?

Esther: Om dan. Så det var ju ganska bra betalt och han 'reste mig 5 dollar stycket. Så kommer John hem och då ska han vara avlagd för en vecka, skulle bli en åtta dar eller så. Det; - ända upp i åtta månader. Men då fick vi löfte ifrån Lakewood village. Vi kunde 'resa chickens, så vi hade sju lägghöns! Och så gjorde John små burar på väggen i 'garagen och vi hade kaniner.

L: Jaha.

Esther: Och den vägen vi fick allt det kött vi behövde! och så var vi väldigt goda fiskare. Och vad jag 'tjänste 'te var för smör och kaffe och socker, som 'di sa i Sverige.

L: Och hyran betalade ni av med arbete?

Esther: Med arbete.

L: Jaha. Så det fortsatte.

Esther: Det fortsatte.

L: Så ni kunde sitta kvar i huset då?

Esther: Å ja, vi var kvar hela tiden. No inte hela tiden. Men då blev det ju att vi fick ju inte så mycket olja 'te köra bilen, 'te köra in. Så då 'räkna vi ut, att om vi hyrde ut huset och så hyrde i stan, så vi fick 20 dollar i månaden för hyra ut huset och vi hyrde på Falkner street för 10 dollar i månaden.

L: Varför var det billigare där inne?

Esther: I don't know. Well of course that was a hole house. Det var bara en apartment, well, it was the second floor on there.

L: Och de betalade hyran regelbundet?

Esther: Ja. Och då var det ett nygift par - och he was a very very nice man that came and rented it. Men; - han ville signa en lease på ett år. "No"!, John sa, "det vill vi inte göra". "Even på två år, kan jag inte få göra det"! Han skötte om en gasolinstation i stan - och - han ville tvunget lease. "No" John he said "Du betalar för månaden". And det var inte ett halvår en gång, när han kom och sa att: 'di stänger min station och jag måste flytta till, det var en annan plats, där kompani, han kunde få, annars hade han inget arbete. Men han sa: min far gav mig 1

000 dollar när vi gifte oss och hade jag fått betala den 'leasen, då hade han ju fått leva fritt, menade han på, att han hade pengar då! Men, han sa: jag kan inte hålla det. Men han sa. jag har en familj, ett par, som vill ta över det. Så vi sa: "well", det var ju all right. Men; det blev inte så bra, så vi hade 'te och säga upp dom. Så vi 'flytta in själva och bodde där sedan.

L: Gick det att få ut folk då som inte betalade?

Esther: Oh yes. Oh yeah. Det gick - and - jag tror de var even villiga 'te gå och jag tror 'di 'lämna stan. Det; det var inte så lyckat. Men vi fick ju tvättat rent det och gjort det i ordning igen! Så då bodde vi där då 'te -38. Men då hade vi ett par tomter som vi hade köpt innan vi köpte huset, för vi hade räknat på och bygga på dom. Och det var på Woodcrest avenue. Så - John - med hjälp av sina, som 'arbeta med honom - det var - of course - dåliga tider. Om 'di fick ett mål mat och lite 'grann 'homebrygt beer, så kunde 'di arbeta en hel dag för inget!

L: Jaså.

Esther: Plus då där lördagar och söndagar.

L: Jaha.

Esther: Så 'di really byggde det huset - själva.

L: Så ni kunde behålla huset och så två tomter?

Esther: Ja, det hade vi.

L: Ni betalade inte mycket för tomterna då?

Esther: Tomterna var betalade. De var betalade före vi 'börja och bygga.

L: Jaha.

Esther: Före vi köpte det andra huset even. Och då hade vi ju sålt huset, så vi sålde huset när vi 'flytta in i det nye bygget.

L: Ja det var på Woodcrest avenue?

Esther: Woodcrest, ja. Och så bodde vi där tills. Då i -47, då reste jag hem, men of course John hade ju inte råd 'te och gå med.

L: Då hade kriget varit också.

Esther: Ja.

L: Hade ni arbete båda två under kriget?

Esther: Å ja. Då hade vi båda.

L: Det var lätt att få arbete då?

Esther: Å efteråt, efter åt. Å ja.

L: Men under kriget, var det lätt att få arbete då?

Esther: Oh well - det var dåligt en lång tid efteråt här.

L: Så det fanns inga syarbeten eller sådant?

Esther: No. No.

L: Under kriget?

Esther: No. Jag sydde hemma då.

L: Jaså.

Esther: Efter vi 'flytta in till Woodcrest avenue så sydde jag hemma för fruntimmer. Mesta var kappor och dräkter. Det var mitt yrke egentligen. Och. Och då var det en flicka som, hon var head för the extension, well; they still har extension här, 'di har sina offices och post office building and på den tiden, då bodde de då i det gamla postkontoret. Och - vad hon hade hört. Hon hade naturligtvis träffat någon, som hade en dräkt, som jag hade sytt. Så hon kom och 'fråga om jag ville sy en dräkt för henne. Så jag gjorde. Hennes namn var Miss Brewster, Virginia Brewster. Of course hon kom från Cornell. Så efter hon hade fått den här dräkten så kommer hon och frågar om jag skulle vilja taett jobb och arbeta för extension. Well I said: "jag har ju aldrig gjort någonting, gått ut - och haft". Så, ja, hon sa: ha klasser och ha **så många**. Hon sa: Du får räkna ut Dina egna, hur Du vill ha det, huru många dagar det tar och

sy en dräkt eller en kappa. 'Di måste kunna sy en klänning eller en blus innan 'di kom till mig. Greta Ahlgren hade dom för klänningar och nybörjare där, hon fick det jobbet. But inte igenom denna här extension, of course, that's the federal state, and the federal. And hon var envis och hon sa: "Cornell, they have försökt och få någon som kunde göra tailoring; the ladies tailoring. Det var hon som - som was the pusher.

L: Jaha.

Esther: And, det lät ganska bra, så jag sa Ja! Så jag 'börja. Men! Jag ska 'säge Dig, 'di hade klasser, efter YW, in town. Annars - of course - jag 'kunne ju köra på den tiden! Körde jag då. Och så jag hade gå över hela Chataqua county. Var 'di 'kunne få ihop tolv damer till en klass, så kallar 'di mej och det varar för en dag i veckan, för sex veckor. Och då hade 'di en dräkt eller kappa färdig 'te ta på sig. Men den förste gången, förste dagen, det var inte så roligt för Esther Eckman!

L: Inte det?

Esther: Well här tolv fruar satt som visste alltingen. Och

L: Och det var inga ungdomar, utan det var äldre personer?

Esther: Det var äldre. Jag hade ungdomar sedan, men de här förste dagarna, då var det bara. De tillhörde Home byrån. Home and farm Bureau. I'm sure You have heard of that.

L: Ja, ja just det.

Esther: Och, ja, de gick till Home byrån och jag belonged till Home byrån också! Så Virginia Brewster hade fått 'en öga på mig för en tid, innan hon började här. Men, så; 'di hade signat upp, tolv av dom och 'di var ju där - och jag, min maskin - och - (?) board och alla möjlia - the iron - and things like that. Men i alla fall så, 'di satt där. Of course jag 'börja med och ta mått av dem och huru 'de ändrar ett mönster. Du ser: på **den tiden**, 'di gick och köpte ett mönster och så 'klippte, 'la' de ut och klippte det - och passade det så gjorde det och gjorde det inte så! Det var ingen ändring eller någontingen. Så - när 'di såg att jag började och mäta dom här och där och Du vet en del sa: "ja well Du är mycket tjockare i denna sidan och Du är längre på den och den armen är lite längre än den armen och sådant". Jag kunde just känna på mig att: Oboy! Du är ju full utav baloney! I was just a nervous wreck! Men i alla fall så blev det ju lunch den dan också. Så vi gick ut och hade våran lunch. Och då hela förmiddan hade vi bara talat om. Och jag mätte upp en och sedan hade 'di 'te och mäta varandra för size och så lägga ut mönstrena och se huru de passar till Dina mått. Men - då, efter lunch, då skulle jag demonstrera på maskinen huru 'te sy ett knapphål, ja vi kallade det för downed button holes, det är med tyg Du syr - och vänder. Och likadant sy en ficka, det kanske en flapper över, eller som en byxficka eller västficka, eller sådant och patch utsides. And; då 'börja pennorna och papper komma fram. So I said: "Du får se nu hur jag gör det. Och för nästa vecka, när ni kommer tillbaka, vill jag ha en sample, så jag kan se att ni har förstått vad jag har gjort. Då blev de lite granna rädda. Så då kom ju papper och penna och 'di 'börja och skriva! And efter den eftermiddan! Och så visa jag hur, istället för och handtråckla ihop tyget, för och få 'den för passning, så gjorde jag alltid på maskinen! And of course det hade 'di ju aldrig sett och sy opp en passning på en symaskin! Så för 'näste gång 'di kom, så skulle alla 'va' färdiga 'te och ta på sig och 'di passar dom och vi kunde då göra ändringar, vad som behövdes. And efter den dagen, eller den eftermiddan, och till 17 år efter, var det **inte en**, jag kände **inte en enda gång**

L: Full of baloney.

Ester: Ja, full of baloney.

L: Så det gick bra!

Esther: Det gick bra.

L: Jaså 17 år höll Du på med detta, som lärare.

Esther: 17 år som jag har kört, varenda vinter.

L: I sömnad?

Esther: I tailoring.

L: Tailoring.

Esther: Och då 'börja vi också med byxor för karlarna.

L: Jaha.

Esther: And - så jag visade dom huru 'te och mäta dom och of course jag hade mina egna mönster för dem. 'Di fick jag utav Mr Nord! Mönstren. Herrbyxor.

L: Jaha.

Esther: And - vi gjorde några extra jackets - but; det får vara någon som kunde sy ganska bra. And dom kom tillbaka och dom kom tillbaka, år efter år and the most underbara människor i Chitaqua county!

L: Jaha.

Esther: Ja.

L: Hur klädde sig de svenska damerna i Jamestown? Följde de med modet som kom ifrån New York till exempel - eller?

Esther: O ja.

L: De gjorde det?

Esther: O ja. Det gjorde dom.

L: Sydde de sina egna kläder eller köpte de sina kläder?

Esther: No. På den tiden, Du ser i 19 30, det var väldigt många, många var väldigt fattiga efter Depression, så 'di - 'di. Och då hade vi alla 'di häre väverierna i Jamestown, the Worsted mills. Så 'di kunde köpa. The most. En hel massa utav fruarna vävde på

L: Så dom fick tyger där då?

Esther: Sure! Väldigt väldigt billigt.

L: Jaha?

Esther: Och många som (? utelämnat) and things like that! Jag vet många som - 'di 'tvätta socker- och mjölsäckar, fick **härliga tyger**, kom i väv i fina tyger, som 'di tvätta och använde för innerfacing; man kan säga. Så I mean 'di kunde ju sy och det 'kosta bara, det 'kosta 6 dollar för dom 'te och få en sydd.

L: 6 dollar. I arbetskostnad?

Esther: Ja. De 'betala mig.

L: Jaha.

Esther: 6 dollar. De 'betalar inte mig, för jag var betald from the federal.

L: För en dräkt, eller?

Esther: För en dräkt eller; en - en kappa!

L: Jaha.

Esther: Ja. Oh there were some beauties och - och då efter 'di 'börja med herrbyxor. Det - det gick över väldigt bra, allra helst runt Swedonia, they still. Det är inte så värst länge sedan jag mötte ett par and han kom och så sa han som såhär: "de här byxorna har min fru sytt".

L: Jaha. Och hon lärde sig hos ?

Esther: Hon lärde sig och even gick hem till sin home bureau och lärde andra, tipsa andra. Ja. Det gick över väldigt väldigt. Nu! är det ju ingen, det skulle inte.

L: Det är ingen som syr numera?

Esther: Det är ingen som syr nu.

L: Nähä.

Esther: De går och köper. De har så mycket pengar nu ser Du. Och jag säger; när John, när han hade stroke, well of course he retired when he was 65.

L: Fortsatte han på sitt arbete livet ut?

Esther: Oh yes, oh yeah, hela tiden. And han var nära nog, så well han tog the bus, så jag hade bilen, 'kunne ha bilen.

L: Jaha.

Esther: Och - så det gick. Och sedan då. Så jag 'arbete med det tills i - vad var det - vilket år var det: 50? 51, då sålde vi. Då hade vi byggt ett hus till! Sålt det första som vi byggde på Woodcrest och vi byggde ett annat, men där hade vi en contractor to put up the outside and roof and things like that - and then he did himself the rest of it. But then we sold that, in -51 - and -

L: Det var lätt att få det huset sålt?

Esther: Ja. För min älsta syster kom och 'hälsa på ifrån Sverige. Hon var 70 år då, när! hon kom och 'hälsa på. Och vi hade just flyttat in i det nya huset då. Men då fick vi en idé att vi skulle flytta till Florida.

L: Ja!

Esther: Ja. Så jag 'sluta mitt arbete och 'flytta till Florida.

L: Pensionerade ni er båda två då?

Esther: Det var i ? - vänta lite granna. No! Det var efter det. Hon var här emellan -50 och -51, var hon här och i -52 reste min man och jag till Sverige, så vi var där i -52. Vi var där då, I guess tre månader, skulle jag tänka.

L: 19?

Esther: Det var 19 52. 1952.

L: Jaha.

Esther: Vi kom till Jamestown and vi stannade hos våra vänner och hämta våra kistor! kläder och behov och car; bilen och så körde vi 'te Florida.

L: Hade ni hyrt någonting där på förhand då?

Esther: Ja. Det var en väninna som jag hade sytt mycket för och hon ägde en teaterbyggnad i Melbourne and hon hade ju sin villa här och det var **hon som - hon kom också, jag hade 'te och sy för henne och det var hon som ville tvunget vi skulle komma och bygga ett motell! För hon hade en extra tomt, nästa door till sig, över gatan.**

L: Så John skulle börja bygga då när han kom dit ner?

Esther: Ja, så han skulle börja bygga där. Och vi hade - jag hade ritat upp 'en 'hel motell och vi skulle bygga där. Men; när vi fick priset. Vi skulle hyra en byggmästare 'te och .. för väggar och taket, och inredning skulle vi göra själva.

L: Jaha.

Esther: Men! John, han tog med 'denne här ritningen som jag hade dragit upp, det skulle kostat 20 000, vara 'te och sätta upp fram-en, kan man säga. Väggar och tak!

L: Jaha? Stommen.

Esther: Ja stommen. Så - han sa: "Det här går inte. Vi är i stan innan vi får det 'färdig och köpa möbler och alltingen. Och så fick vi se papperena, 'denne här kontraktet som hon hade skrivet, eller haft skrivet! Det att vi fick inte sälja den platsen så länge hon levde! För hon ville inte ha några grannar där, så det var därför hon var så glad att vi skulle köpa den där tomten!! Vi skulle ju få den 'billig.

L: Jaa.

Esther: Och det var ju rätt på the river. So it was nice. And it would have been swell! But - For heaven sakes. 20 000 for - they would take the most of what we had!

L: Så det blev inget?

Esther: Så det blev inget. But instead, så, vi körde upp, vi 'lämna henne en dag och körde upp och kom till .. vad heter det nu var vi bodde?

L: Melbourne?

Esther: No, Melbourne, det var staden. Detta här var 4 mil fether norr. Och; - kommer in till stan där - och; och - köpte en tidning - och där var ett nytt motell just färdigt! Well I guess de hade bott där lite grand så det var 'full utrentat Men

L: Och det var till salu?

Esther: Ja. Det var inte riktigt a motel, 'di 'kunne hyra där för en månad, or a year. But det var rätt utanför the airport base.

L: I Miami?

Esther: No no no, in .. in Cocoa.

L: Oh.

Esther: Cocoa. And Patrick Air base. So. We went down and talked to the realestater, because we saw, it was for sale! And! And: "Oh yes". Han tog oss upp där och folket hade flyttat ut, 'di som hade ägt det för någon reason, de kunde inte, I guess de kunde inte gå det ut. Så - en apartment, det var tomt, men dom 'andre 'fyre var bosatta; fulla. And of course det var också **så mycket mer**. Well först så 'undra vi på. I guess vi hade lite pengar! Så - vi sa vi 'kunne betala cars - men; no. The realestater, he said: "det är inte praktiskt och betala, because det är så hårt och sälja det, if You had to have cars money. So it's so much easier om Du tar a mortgage". Så det gjorde vi och vi flytta in samma dag!

L: Vad kostade det då?

Esther: Vad den platsen 'kosta?

L: Jaa.

Esther: Well - det var runt en 25 30 000 det skulle kosta det 'häre.

L: Jaha.

Esther: And it was a very pretty place, var det. Så - vi 'flytta in 'medsamma och den karlen som 'arbete i realestate office-n, han kom upp på kvällen. And - han; han sa: "Jag sa 'te min fru : *""Jag måste gå och se de 'hära nya folket, för 'di köpte det idag, 'di flyttade in idag! Så jag måste se om det är något som 'di behöver, eller vill veta"". Han var en väldigt rar man. Men - det var all right! Så vårt apartment, there was furnished. Well det var mycket likt detta häre. Det var just stort rum och så sovrummet och badrummet och kök. Så 'näste morgon så hade vi ju 'te och gå och presentera oss för våra tenants and de var alla från the air force.

L: Jaha.

Esther: De var lieutanants och korpraler och och! sådant där, unga folk. And vi var väl - jag tror det var tre år som vi var där.

L: Tre år!

Esther: Tre år.

L: Det gick bra?

Esther: Det gick bra. Men - när vi var i Sverige, så skulle vi gå upp till Västergötland, no till Värmland, och hälsa på en familj, så vi skulle byta tåg i Stora Kil. Och vi var försenade för någon reason, så vi hade inte ens haft frukost; kunde få någon med det electric train - Du vet, så det var någon försening. Så; när vi kom in var vi skulle byta tåg, då, det andra tåget, - vi skulle ha tid nog till äta frukost där! And istället så stod det färdigt och skulle signalera ut det tåget! Så John, han sa: "Jag tar väskorna. Du springer". Och - Jag sprang. And här var 'di här 'låge plattform/ truckarna för lugage. Och - jag såg aldrig, i farten jag såg aldrig denne här lille rod-en between de två vagnarna, utan när jag kom så fick jag dom rätt där och jag flög ju rätt fram. Mina glasögon stack, istället för och gå den vägen så stack 'di där! Och; ögat svartna ju. Detta knäet var sprucket, hela knäet igenom. Men - konduktorn, han såg mig, så han gav oss hanses apartment när hanses se oss gå in här and vi hade ju våra 'suitcases med oss, så jag hade strumpor och bandage och things like that, som jag alltid har med mig när jag reser. Så. And John, han 'fråga; för det var en bra lång väg vi skulle upp igenom, så han sa: "är det 'någon järnvägshotell eller någon plats where vi 'kunne gå av och stanna över natten och ta

hand om och se vad som hänt"? And han gjorde det. Han sa att: "Här är, 'di stannar och tar in - well - länge nog så ni kan gå av och se om". Han sa: "jag vet att där är ett hotell där och där brukar alltid vara red cap:s, komma ner och se om där är någon resande - and där var en och han sa att: det var ett rum ledigt och de har inte rättighet 'te och hyra ut det innan han kom tillbaka! Så vi kommer och jag var bäddad ner där. - Och - of course; John ville ju kalla doktor med detsamma. Men; jag sa: Du vågar inte, Du kallar inte någon doktor. För jag sa att: då landar jag på sjukhuset och jag vill vara med Dig på båten nästa vecka. För det var så nära 'te och resa tillbaka 'te Amerika. Men att, of course: I went into chock. But - vi reste tillbaka. Well vi reste upp och såg denne här familjen och vi var där över natten, men då på morgonen reste vi tillbaka 'te .. 'te Åmål. Och där hade vi hela Ekmansfamiljen, skulle ha ett farvälparty för oss - and - det gick ju bra And vi kom ju hit till Amerika. Of course jag hade 'te och hålla kjolen så den inte ryckte av benet. Of course: I couldn't even stand, - the pressure from the skirt. Men of course vi kom 'te Amerika igen! och kom till Florida and det var pretty good! But; vi kom 'te Florida i augusti. Course; på **den tiden** det var ju ingen air conditioning or nothing, the water

L: Fanns det inte air condition på den tiden?

Esther: Inte i Florida!

L: Inte det!

Esther: No! Heck no! In (?).

L: Men inte i hotellen?

Esther: No. And. - And när vi kom där. Ja, vi var ju hos den där frun, 'stanna då tills vi hade köpt vårt eget och vi gick ju med detsamma. - Men - efterpå där på hösten - så fick jag arthritis. Så - när vi 'flytta hit tillbaka 'te Jamestown kunde jag inte gå, för det är några trappor. På jämnt golv 'kunne jag gå. And jag gick till en benspecialist i Florida där, in Orlando And han sa att det var en loos cartillage I had. And! det konstiga var att han 'fråga: "How old are You"? "Oh" he said "that's to bad"! Jag sa jag kan inte hjälpa att jag är varken yngre eller äldre! Och han sa: "jag menade inte den vägen". Han sa: det är ju inget ovanligt att en som spelar boll och så, de får göra det, fixa det, det vill inte mycket till. Men jag kan inte garantera, kanske Du får ett styvt ben". Så när jag kom ut i väntrummet så sa jag till John, jag sa att: "om jag ska gå igenom en operation för mitt knä så vill jag gå till Jamestown". Han sa: "let us säga såhär: ""vi sätter våran plats för sale. Om vi kan sälja den är det 'ment att vi ska gå tillbaka till Jamestown. Om vi inte kan sälja så är det meningen att vi ska stanna""! And vi hade varit där då i tre år and vi var så bekanta och 'di 'kalla oss Ma och Pa! Because 'di var alla unga. En del hade little babies och sometimes vi tog hand om barnen när 'di gick ut en kväll och sådär, så vi just

L: Så ni saknade inte vännerna i Jamestown då under den tiden?

Esther: No! We had a kind of; - hemma i Florida! right in: (?) hette den platsen.

L: Jaha.

Esther: Så - tre dar kom ett par from Chicago, hade varit ända nere 'te Key West och sett för 'en motell som de skulle köpa, eller en plats to rental. And kommer till våran 'lille stad och köper en tidning och här var denna Till sail sign-en - och - 'di kom opp and 'fråga huru och vi 'tala om att vi hade en mortgage på det och vi ville ha så mycket och ville ha så mycket cash and it was furnished, det var fullt satt och vårt apartment var tomt när vi 'flytta! "Ja", sa vi, "vi vill behålla det ett litet tag" så de kunde tala över det. And 'di kom tillbaka. Sold. Så då visste vi att vi skulle tillbaka till Jamestown. När vi kom tillbaka till Jamestown, jag gick till en doktor här and han tog x-rays and han sa: "Du har ingen loose cartillage in that knee".

L: Säger Du det.

Esther: Han sa att: "Du är så full av cortison and so full of arthritis" and han sa "om inte Du börjar och gå ...". Se 'di förbjuder mig 'te och gå i Florida! **jag satt såhär** dag in och dag ut

och åt cortison, precis som candy. Jag blev så jag kunde ju inte gå rakt, jag just lost the balance! Så! So. Han gav mig medicin pills för det and for the; för arthritis and jag 'börja gå lite sakta, undan för undan.

L: Och det läkte sig?

Esther: Jag har arthritis i hela kroppen.

L: Jaha.

Esther: I have, I take 4 pills a day for different things.

L: Vad hade det kommit ifrån? Det kom inte sig utav vistelsen i Florida?

Esther: Dampness! Dampness! To cold in Florida! If You go to Florida and

L: Du tror Du fick det där nere?

Esther: Course i got it! Everybody does!

L: I Florida!

Esther: Yes! The dampness! Väggarna, på **den tiden** - Du 'kunne gå såhåra och vattnet rann här, efter Dig. 'Di hade bara cementgolv och så flutter på.

L: Jaha?

Esther: Nu bygger 'di ju husen med trägolv - och sånt där. Och - jag ska tala om en annan sak. När vi kom 'te Florida of course och 'flytta in, jag hängde ju upp min vinterkappa som jag hade haft på oceanen! Hänger upp den. Tänkte ju aldrig på vad som var i fickorna eller något då.

L: Nä.

Esther: Och sedan hade vi ju mycket och göra och sköta om. Så frampå, towards the vinter, eller på vintersidan, så fick jag se 'denne här vinterkappan hänga där. Så jag stack hand in där och jag ryckte opp den så kvickt kan Du fatta! Jag trodde det var en rätta in den.

L: Så det var mögel?

Esther: Det var mögel på mina handskar. Skor! Väskorna!

L: Och både sommar och vinter blir det sådant!

Esther: No det är hösten.

L: Hösten?

Esther: Hösten. Hösten. Och augusti och september. Oh!! But 'di 'signar av the air condition then. Och You see: there was no heat! Och den 'ende heat värmen vi hade var en .. en .. en gas stove for the cooking!

L: Jaha.

Esther: Nu har 'di ju central heating allt över.

L: De har det.

Esther: 'Di har air condition all over. Och 'di bygger trähus med trägolv och; - och - likadant som vi har här.

L: Så ni var glada över att vara tillbaka i Jamestown igen?

Esther: Oh yes. We

L: Till gamla vänner och bekanta?

Esther: Ja.

L: Var ni med i några föreningar här i Jamestown?

Esther: No.

L: Inte i Wiking eller i Wasa?

Esther: No. We never were.

L: Bara i kyrkan?

Esther: Bara i kyrkan A-Ha.

L: The Bethel Lutheran church?

Esther: The Bethel church. Ja. That's the only. Så - jag har aldrig varit mycket bekant med

L: I den svenska societeten var ni med?

Esther: No. No. Ja! **Den, of course!** Det är ju senare ålder.

L: Senare ålder.

Esther: But när vi kom hit, tillbaka, så var Johns morbror - alltså han hade en morbror och en moster på (?) street - 'di hade hem där. Och morbror, han dog i -52, när vi var i Sverige. Han tog oss ner 'te tåget när vi 'lämna och bad att vi skulle se hans bror och gå och hälsa på honom och så. Och när vi kom tillbaka, då var han borta. Så; då var ju mostern lämnad ensam med en .. en dotterdotter, som bodde med henne, men hon var blind gumman och hon ville sälja. And 'ho sa: "Kan inte ni köpa det här huset"? Så vi köpte det där gamla huset! och reparerade och satte in. De hade ett badrum, ja det var inte så stort, inte ens som hagen där ute. And John tog ut en vägg och han tog ut! och gjorde om och gjorde om. Och jag kan säga: jag skrapa av tapeter som jag tror det var en tum tjock med papper! Nyheter och alla tidningar och tapeter på tapeter på tapeter! Och vi 'reparera och vi 'måla om 'alltingen och gjorde om, and, så det var riktigt! Och det var en gumma som levde på andra golvet och sedan, ja, hon 'flytta. We had to ask her to move, because vi 'reparera där uppe också. And på **den tiden**, då hade vi inte rätt 'te och köra ut någon.

L: Inte det!

Esther: No.

L: Vilket år var det?

Esther: Det var i - när var det vi kom tillbaka? Well det var - det var slutet på -57? - -60? Ja var det inte 60-talet? I can't really remember.

L: Vad var det för lag som hade förändrats då?

Esther: Det var 'någonting om! Jag tror, om Du hade mortgage eller.

L: En hyresgäst som betalade hyran till exempel

Esther: Ja. Ja. Du 'kunne be dom flytta. Hade Du huset betalt kan Du göra vad Du vill med det.

L: Jaha.

Esther: Nu i våran 'case, så köpte vi och vi 'betala cash and we remodelled the hole house.

L: Jaa.

Esther: Det var 'ende vägen vi 'kunne fått ut 'denne här gumman.

L: Så om man äger huset till 100 procent, då kan man köra ut folk?

Esther: Ja. Ja.

L: Men inte om det är lån på det?

Esther: No. Det var inte då, i alla fall, course det är ju 25 år sedan eller nåt.

L: 25 år sedan. Så det blev aldrig Florida någon mer gång då?

Esther: No. Vi har vart där.

L: Men inte för att stanna?

Esther: Inte för att stanna, no no. I was there the last fall, that was enough. Then I came back with a backache, so bad so I had to have a

L: Och det redan

Esther: Oh - I am full of it. But of course I take medication for it and I am careful. Oh sure.

L: Jaha.

Esther: No. If You have arthritis and go to Florida, You can get rid of it almost. But don't get the arthritis in Florida, because You never get rid of it! That was an old saying when we lived there.

L: Jaså. So You can get rid of it if You have one?

Esther: Yeah if You have one from here, from the north.

L: Ja.

Esther: It's a difference. You know: there is several hundred different kinds of arthritis. Well that's a fact!

L: Jaha.

Esther: But I never had the crippling kind.

L: Nähä.

Esther: No. that, of course, i was happy for.

L: Ni hade inga barn?

Esther: No. No.

L: Inga barn. Nähä.

Esther: No. We were to in a couple!

L: Jaha.

Esther: Then we came to this. You know; in Sweden we always say mamma och pappa and far och mor.

L: Ja.

Esther: Nu när jag har vart hemma. Well - 'förste gången då var, pappa dog ju året efter. Jag var hemma då hela sommarn och han var väldigt sjuk. Jag var på oceanen på pingst and han sa: "Å bara Esther vore hemma". But we had; vi hade så underbar. Han blev bra efter, när jag kom hem! Men - i alla fall, så - vi bodde där, vi 'reparera och 'tapetsera och denna här gamla moster, hon 'flytta till sin dotter i (?) Point och bodde där 'te hon dog men hon var blind för många år. Och - well så kom jag dit, of course jag hade ju börjat att arbeta. Så då fick jag tillbaka mitt arbete igen, när jag 'flytta.

L: Sömnadsarbetet?

Esther: Ja, for the county.

L: Jag tänkte just på en sak här. Varför slutade väverierna i Jamestown?

Esther: Jag vet inte.

L: De slog igen på 50-talet.

Esther: Ja. 'Flytta söderut. Everything went south.

L: Det blev inget kvar?

Esther: Inget kvar.

L: Var det på grund av the union?

Esther: Jag tror ju att det hade en hel del. Arbetare här ville ha för mycket betalt och i södern kunde Du ju få det för så mycket mycket billigare. No - det är min egen idé.

L: Jaha.

Esther: Men; det var väldigt bra, and jag fick procent! När jag sa; Så - för jag hade ju 'te och ha en dräkt eller kappa med mig, 'te och visa huru jag 'arbeta och om jag använde 'deres material. Om 'di frågar nu, fruarna frågar mig: var har Du köpt det tyget? och jag sa: det var ifrån **så och så** - så fick jag en tygbit för det! Så jag hade fria dräkter och kappor så länge som jag 'arbeta!

L: Så det blev ett svårt slag när de flyttade då?

Esther: Yes.

L: när flyttade de, under 1950-talet eller?

Esther: Och det var - jaa - i slutet på -50 eller in gången på 50-talet. För jag 'sluta i 19 60

L: Jaha.

Esther: och retired.

L: Och då hade dom lämnat?

Esther: De hade gått då. Men Du ser, nu, det 'häre som vad jag hade; the extension, och jag hade adult education from the High school also - and - när Di .. - Vad var det jag skulle säga? Att. Jo! Det var ju egentligen, skulle vara för fattigare folk ur medelklassen, de skulle lära sig att kunna hjälpa sig själva!

L: Jaa.

Esther: Och kunna sy och sy sin egen dräkt och sina 'egne byxor och vad det nu var. Så. Men istället fick vi en hel massa utav 'di rike! 'Di reste till Kanada och köpte de finaste ylletyger som fanns och så kom 'di till mig och 'di gjorde ju arbetet, men jag sa till dom hur 'di skulle göra det.

L: Jaha.

Esther: Så 'di fick ju sina dräkter och sina kläder. Jag hade mesta doktorsfruar och lawyersfruar, kom till mina klasser, genom extension.

L: Så de drog nytta av det med!

Esther: Ja sure! För 6 dollar och sedan staten betalar resten! Så! - Men - så - nu skulle inte en sådan ting skulle gå, för nu går 'di ju och köper. Men 'di 'fattige folket se, 'di gick och köpte och 'betala 25 eller 50 cent i veckan på en kappa eller en dräkt - se. Men 'di 'rike.

L: Dom drog nytta av det hela.

Esther: ja. A-Ha. Course vi fick ju - fick ju alla sorters, but det var det konstiga med hela, jag har tänkt på det senare, att alla 'di här 'rike fruarna - and; - min doktor som operated .. opererade på mig 'siste gången, hanses mamma jag hade här. Jag 'fråga honom. Nå jag sa 'te honom, för jag tyckte inte alls om. (Jag hoppas att Du inte sänder)!

L: Ja, men det är intressant då hur de kan dra nytta utav systemet.

Esther: Ja.

L: De som ska hjälpas, de tappar sugen och kontakterna.

Esther: Ja sure! 'Di tappar sugen! Ja! Men 'di som inte behöver hjälpen, 'di platsar upp det se!

L: De är måna om det.

Esther: Så. Men då

L: Hur var det emellan italienarna och svenskarna?

Esther: Det är bra nu, but när jag kom här, så var 'di milt förskrämda att en italienare skulle bo nästa dörr.

L: De var det ja.

Esther: Det ungefär som med the colored.

L: Jaha.

Esther: Of course nu kommer the colored, kommer in.

L: Jaha. Men det förändrade sig när de började gifta sig med varandra.

Esther: Oh sure sure sure. Nu är det ju, det är mera italienska namn i våran kyrka här än det är svenskar nu.

L: Jaha.

Esther: Ja!

L: Och det är bra folk?

Esther: Of course de är bra! Den karlen som rentar för oss, han sa att han var - wait a minute now - - ja - innan han skrev på kontraktet, så

Slut på band 2. Så här abrupt slutar därför intervjun med Esther Eckman, Jamestown, New York.

Transkriberat från kassettband 2011-12-15 /O-KS